

מה שמחייב אותי מחייב אותך

אני מבקש סליחה, אבל אני יודע שאם הייתי שואל את מורנו מה אני צריך לעשות, הוא היה אומר לקצר. יהודי שמגיע במיוחד מנתיבות להפגש איתי ואני חשבתי שאדבר קודם, אך אין לי ספק שכך היה רבנו מורה לי, לקצר, כדי שאוכל להפגש עם היהודי מנתיבות.

שמעתי את דברי הרב רבי יו"ט שליט"א. **כל מלה אמת!**

איזו אבידה! היה אפשר להאריך עוד ועוד. אני יודע שבשנים שהייתי כל יום נמצא, כמעט כל יום, אז לא הערכנו אותו כראוי. זה כל-כך כואב, מצער, למה לא ידעתי להעריך את מה שהיה לנו.

איזה חסרון... אף פעם לא הרגשתי חסרון כזה!

אני רוצה לעמוד על ענין אחד. אני יכול לומר דברים שאני הרגשתי, אפשר להאריך הרבה, אבל אומר נקודה אחת:

הכבוד הפנימי העמוק לכל אדם!

אני הייתי בהתלבטויות רבות לגבי ההתקרבות לתורה ומצוות, באותה תקופה ישבתי פעם עם יהודי אחר, שבאמת ביקש לסייע אף הוא ולחזקני, והוא ישב מולי ודיבר-ושכנע, דיבר-ושכנע. ומאחוריו התקרב יהודי קבצן ופנה אליו – אל היהודי היושב מולי, ואמר לו – שלום כבוד הרב. היהודי שלמולי הפנה ראשו אליו וכשראה מי זה... מיד פנה אלי חזרה, לא היה לו זמן להתייחס אליו. אני זוכר שאמרתי לעצמי באותו רגע: הוא ידבר איתי מהיום מאה שנה... אני לא יזוז מילימטר. הרי זה

קא

ואֵרַח צְדִיקִים כְּאֵר נֹעַה

מֵאֵמֶץ לַחֲזֹר בַּתְּשׁוּבָה. רֵאִיתִי אֶת הַיַּחֲסָן שֶׁלִּי, אִמְרָתִי, אֹלֵי נָאָה דּוֹרֵשׁ,
אֵךְ לֹא נָאָה מִקִּיִּים.

אֲבָל אֲצֵל רַבְּנוּ מוֹרְנוּ זַצ"ל, הִיָּה כְבוֹד פְּנִימִי עֲמוּק לְכָל אָדָם! כְּשֶׁאֲנִי
נִכְנָסְתִּי אֵלָיו, אֵינִי חוֹשֵׁב שִׁידַע מִי אֲנִי אוֹ שִׁמְעָה אֶת שְׁמִי, לֹא יָדַע שׁוֹם
דְּבַר.

אֲנִי מִיד הִרְגַּשְׁתִּי : אַתָּה כְּמוֹנִי !

כְּשִׁישְׁבֶת מוֹלֹ הִרְגַּשְׁתִּי : אַתָּה כְּמוֹנִי ! מֵה שֶׁמַּחֲיִיב אוֹתִי, מַחֲיִיב אוֹתְךָ.
זֹאת הִיָּתָה הֶהֱרַגְשָׁה הַפְּנִימִית : **מֵה שֶׁמַּחֲיִיב אוֹתִי מַחֲיִיב אוֹתְךָ !**

שׁוֹם סְמֻכּוּתִיּוֹת ! אֲנַחְנוּ שְׁנֵינוּ אוֹתוֹ דְּבַר, אִם זֶה מַחֲיִיב אוֹתִי זֶה מַחֲיִיב
אוֹתְךָ. וְאִם זֶה לֹא מַחֲיִיב אוֹתְךָ – אֹלֵי זֶה לֹא מַחֲיִיב אוֹתִי. כֵּךְ הוּא
הַתִּיַּחֲסָן. אִם זֶה לֹא מַחֲיִיב אוֹתְךָ, אִזּוֹ בּוֹא נִבְדּוֹק ! אִם אַתָּה טוֹעֵן שֶׁלֹּא
מַחֲיִיב, אִזּוֹ בְּסֹדֶר, בּוֹא תִּסְבֵּר אֶת טַעֲנֶתְךָ, אֲנִי אוֹמֵר עַל הַמָּקוֹם : אִם
אַתָּה צוֹדֵק אִזּוֹ אֲנִי כְּמוֹךָ !

אֵל מוֹל זֶה, אִי-אֲפֹשֶׁר הִיָּה לַעֲמוֹד. שׁוֹם סְמֻכּוּתִיּוֹת, שׁוֹם סְמֻכּוּתִיּוֹת !
לַפְעָמִים אַתָּה מְדַבֵּר עִם אֲנָשִׁים מְסוּיָמִים, אַתָּה לֹא מַעִיז לֹאמֵר הַכֹּל. הִרֵי
אַתָּה עוֹמֵד לִפְנֵי אָדָם סְמֻכּוּתִי. כֹּאן אֲצֵל רַבֵּינוּ זַצ"ל הִיָּתָה גְדוּלָּה עֲצוּמָה
– שֶׁל שְׁפָלוּת רוּחַ.

שְׁפַל רוּחַ !! לֹא הִיָּה לוֹ שׁוֹם גְּבָהוּת עַל שׁוֹם אָדָם ! שׁוֹם סְמֻכּוּתִיּוֹת !

הַסְמֻכּוּת הַיַּחֲדָה זֹהִי הַתּוֹרָה !

הַתּוֹרָה וְהַשְׁכַּל הָאֲנוּשִׁי שֶׁנִּבְרָאוּ בְּבִרְיָאָה אַחַת !

כֵּךְ אוֹמֵר הַרְמַח"ל בִּ"דֶרֶךְ עֵץ חַיִּים". הַתּוֹרָה וְהַשְׁכַּל נִבְרָאוּ בְּבִרְיָאָה
אַחַת, אִי-אֲפֹשֶׁר כֹּאן לִשְׁגוּת ! הַיִּדְיָעָה הַבְּרוּרָה הַזֹּאת וְהַבְּטָחוֹן הַגָּמוּר שֶׁהִיוּ
בְּקִרְבּוֹ, שֶׁהַתּוֹרָה וְהַשְׁכַּל נִבְרָאוּ בְּבִרְיָאָה אַחַת וְאִ"א כֹּאן לִשְׁגוּת, אִזּוֹ בֹּא
נִדּוֹן, בְּלֹא שׁוֹם פֶּחַד. שׁוֹם פֶּחַד !

ואנרה צדיקים לאור נגה

אם אתה מעקם ועושה כל מיני סיבובים ועקמומיות – אז אין מה לדבר. אבל אם אתה משתדל להיות ישר, תהיה מי שלא תהיה, האדם הרחוק ביותר בעולם, בוא, **אתה ואני יחד**.

אי-אפשר היה לעמוד מול זה.

אבל היה פה עוד דבר. כתוב בגמ' ב"נדרים" על ה"דעת": "דא קני מה חסר, דא לא קני מה קני". מה זה דעת? פעם שאלתי אותו, אולי הדעת שכתוב בנדרים זה חנינה – מתנת חניס מהקב"ה, כמו שאנו אומרים בתפילה: "חונן הדעת". שאלתי אותו מה זה "דעת"? אמר לי: דעת זה חיבור. "וידע האדם". תחבר את התורה למעשים תזכה בדעת. תמיד הלומד ע"מ לעשות. זהו דעת.

אני ראיתי את הדעת תורה של רבינו זצ"ל במאות-מאות מקרים.

אני לא מגזים רבותי! לא עשרות, מאות! ובפרטים קטנטנים. הרי אני וכל הבית שלי, וכל הילדים, חיינו וחסינו בצילו של רבנו ומורנו. נוצרו בעיות קטנטנות הכי קטנות והכי גדולות, על כל ענין, על בגדים, על סנדלים בקיץ, להגיע למחותנים בשבת, איך להגיע? אני זוכר בהתחלה: אני לא יכול ללכת עם כיפה, האם ללכת בלי כיפה, וכו'. הכרעות ברורות!

אחרי שנים הבנתי, זה כבוד התורה. לא הוא דיבר, התורה דיברה! וכל דבר בשיקול דעת רציני ביותר.

אין דבר קטן שלא שקל בצורה הכי רצינית. אפי' דברים כמו כדורגל, קריירה, טלויזיה, וכדו'. כל מיני דברים שהיו רחוקים ממנו כרחוק מזרח ממערב. הכל שקל. כל דבר קטן.

הוא הציל את חיינו. הוא הוביל אותנו בתוך המים הסוערים האלה של שני עולמות שהיינו צריכים, בתחילה כשהיינו רחוקים – בת"א, ואח"כ בירושלים, בכל פרט. ואח"כ הגיע לשידוכים, לא ידענו כלום, איך בודקים, מה עושים, איך מדברים.

קג

ואזרח צדיקים כאור נגה

דעת תורה!

דעת תורה שמגיעה לפרטים הקטנטנים, הקטנטנים!

קברניט!

בעניין חינוך הבנים. אני יודע, שכמה שהבית שלנו היום עומד זה רק בזכות רבנו. הסבלנות שאני למדתי ממנו לכל נשמה ונשמה של כל בן. הסבלנות, הכבוד, המסירות נפש שלו על הבנים.

*

היום, כשכתבתי את הראשי פרקים האלו פתאום האיר לי משהו, ואני אגיד לכם איך זה האיר לי.

ראיתי את פני רבינו עם החיוך שלו המתוק, החיוך שנובע מתוך הנשמה, החיוך שאני לא אשכח שרבינו זצ"ל חיך אלי יומיים-שלשה לפני פטירתו, בבית החולים. החיוך המתוק הזה...

ראיתי את פני מורנו מחיך אלי, והאיר לי משהו.

כתוב בגמ' על אותו נכרי שהגיע לשמאי וביקש: למדני את כל התורה על רגל אחת. ודחה אותו באמת הבנין. הגיע להלל, אמר לו את הנקודה של ואהבת לרעך כמוך.

אומר לכם, ההארה הזו, אם זה נכון איני יודע, אך לי היא משמעותית, היא מתקשרת בדיוק עם רבנו.

אין הכוונה שהלל אמר לנכרי שיש איזה כלל בתורה, כמו 'לשמור שבת', 'להניח תפילין', 'לשמור טהרה', אז כך יש כלל של 'ואהבת לרעך'. אלא הלל בשעה שאמר לנכרי 'ואהבת לרעך כמוך', קיים באותו רגע את זה כלפי הנכרי.

באותו רגע הוא קיים: אני – אתה! ואתה – אני!

את זה הנכרי הרגיש.

קד

ואנרה צדיקים לאור נגה

כי אם האדם שנמצא מולך זה אתה, ואתה הוא. זהו ואהבת לרעך כמוך.

זה מה שהנכרי קיבל, לא את עצם הרעיון, שהוא רעיון כ"כ גדול וזה שכנע את הנכרי, אלא ה"ואהבת לרעך כמוך" – שהלל קיים, המימרא הזו התממשה עכשיו בין הלל לנכרי.

זה היה רבינו!

ככה הרגשת את הקשר איתו, את האהבה. ולכן – "על רגל אחת". זה באמת כל התורה כולה על רגל אחת, כל הלב של הלל עבר ללב של הנכרי באותה שניה, זה כבר לא משנה כל הענפים וכל הפרטים, זה לא משנה את העיקר – אתה ואני אחד!

רק הנקודה הכי פנימית, אישון בת עין, הנקודה הכי פנימית בנשמה, כשהיא מאירה לזולת את האמת, אין הזולת יכול לעמוד נגד זה.

לא ראיתי שום הספדים שכולם בכו כך. כולם-כולם בוכים... כולם בוכים עד לרגע זה... הרגשת החיסרון הנוראה, על מה? על הנקודה הפנימית – הבת עין הזו, היא זו הפוגעת.

לכן אמרתי בהספד בהלוויה ולא הגזמתי: בשלש דקות או בחמש דקות ידעתי שכל התורה כולה אמת. באתי ממרחק – שלא היה לי שום הווא-אמינא, ותוך חמש דקות אצלו בחדר ב"שערי חסד" ידעתי שכל התורה כולה אמת!

זו הנקודה הפנימית שהאירה מרבנו והתקשרה איתנו.

ולזה אין תחליף!

רבנו חיפש את אמת הבנין של שמאי כל ימי חייו. כי אי-אפשר בלי אמת הבנין – אמת הבנין זה כל התורה כולה, זה ההלכות, זה מה כן לעשות

קה

ואזרח צדיקים לאור נגה

ומה לא לעשות, אבל תמיד, כמו שריו"ט הזכיר: בן של הקב"ה, עבד
ובן, עבדים מצדנו בן מצד הקב"ה.

היה עבד נרצע, עבד נאמן, לאבא שבשמים! לכן הוא היה הבן הכי מתוק
הכי אהוב!

אנחנו מבקשים מהקב"ה שתהיה תחית המתים. כמו שריו"ט אמר, אני
הרגשתי שנכרת לנו הראש, זה אבידה נוראה. הקב"ה בוכה יותר, מי
שמשותף צערו עם צער השמים, הקב"ה בוכה ויש לו צער גדול על-כך
שחייב היה לקחת מאיתנו את מורנו ורבונו.

ובלע המות לנצח ומחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים והקב"ה יגאלנו
במהרה. אני בטוח שהתפילות של מורנו ורבונו בשמים, מקרבות את
הגאולה בפועל ונזכה לגאולה שלמה בקרוב.